

LIST PAPEŽE
JANA PAVLA II. KNĚŽÍM
K ZELENÉMU ČTVRTKU
2001

VYDAL SEKRETARIÁT ČESKÉ BISKUPSKÉ KONFERENCE
PRAHA 2001
(PRO VNITŘNÍ POTŘEBU)

LIST PAPEŽE
JANA PAVLA II. KNĚŽÍM
K ZELENÉMU ČTVRTKU 2001

Drazí spolubratři v kněžské službě!

1. Den, kdy Pán Ježíš udělil církvi dar eucharistie a skrze ni ustanovil naše kněžství, si nemohu představit bez toho, že bych se na vás neobrátil několika slovy, jak se již stalo tradicí. Jsou to slova přátelská, řekl bych osobní, plná touhy po sdílení vděčnosti a chvály spolu s vámi.

Lauda Sion, Salvatorem, lauda ducem et pastorem, in hymnis et canticis! Tajemství, jehož služebníky jsme se stali, je doopravdy veliké. Je to tajemství lásky bez hranic, protože Ježíš „miloval svoje, kteří byli ve světě, projevil jim svou lásku až do krajnosti“ (*Jan 13,1*); je to tajemství jednoty, které se z pramenů Nejsvětější Trojice rozlévá na nás, aby nás darem Ducha učinilo „jedno“ (srov. *Jan 17*); tajemství božské *diakonie*, která Slovo učiněné tělem vede k tomu, aby svému tvoru umývalo nohy, a ukázalo tak ve službě příkladnou cestu každého autentického mezilidského vztahu: „Jak jsem já udělal vám, tak máte dělat i vy...“ (srov. *Jan 13,15*).

A právě tohoto velkého tajemství jsme byli zvláštním způsobem učiněni svědky a služebníky.

2. Toto je první Zelený čtvrtek po Velkém jubileu. Zkušenosti, které jsme prožili v našich společenstvích při mimořádných oslavách Božího milosrdenství, v dvoutisící výročí Ježíšova narození, nás podněcují k další cestě. *Duc in altum!* Pán nás vybízí, abychom s důvěrou v jeho slovo opět odrazili od břehu. Uchovávejme zkušenost jubilea v srdci a pokračujme v úsilí svědčit o evangeliu s tím nadšením, které v nás vyvolává kontemplace Kristovy tváře!

Vždyť jak jsem již zdůraznil v apoštolském listě *Novo millennio ineunte*, je zapotřebí znovu vyjít od Krista, abychom se v něm „nevyslovitelnými“ vzdechy Ducha (srov. *Řím 8,26*) otevřeli Otcově náruči: „Abba, Otče!“ (*Gal 4,6*). Je třeba vyjít od Krista, abychom znovu objevili zdroj a hluboký princip našeho bratrství: „Jak jsem já miloval vás, tak se navzájem milujte vy“ (*Jan 13,34*).

3. Dnes chci každému z vás vyjádřit své poděkování za všechno, co jste během jubilejního roku vykonali pro lid svěřený do vaší péče, aby intenzivněji zakusil spásnou přítomnost zmrtvýchvstalého Pána. Myslím v této chvíli i na vaši každodenní práci, často skrytou, která, třebaže neplní titulní stránky novin, dává pronikat Božímu království do vědomí lidí. Vyjadřuji svůj obdiv vaší diskrétní, vytrvalé a tvůrčí službě, i když je někdy zalita oněmi slzami duše, které vidí jen Bůh a „ukládá si je do měchu“ (srov. Ž 56,9). Tato služba je tím úctyhodnější, čím větší překážky silně sekularizovaného prostředí při ní musíte překonávat; působení kněze v takovém prostředí je vystaveno úkladům únavy a malomyslnosti. Vy dobře víte, že vaše každodenní úsilí je v Božích očích drahocenné.

Chci být dnes zároveň hlasem Krista, který nás volá, abychom svůj vztah k němu stále rozvíjeli. „Hle, stojím u dveří a tluču“ (Zj 3,20). Jako Kristovi hlasatelé jsme vybízeni především k tomu, abychom žili v jeho důvěrné blízkosti: nemůžeme dávat ostatním to, co sami nemáme! I dnešní společnost, přes vnější zdání, žízní po Kristu: lze to zaznamenat v protichůdnosti nových forem spirituality, dokonce i tehdy, kdy se ve významných etických otázkách stává svědectví církve znamením odporu. Tuto žízeň po Kristu, ať už je vědomá či nikoli, nelze ukojit prázdňými slovy. Pouze opravdoví svědkové mohou věrohodně šířit slovo, které přináší spásu.

4. V apoštolském listu *Novo millennio ineunte* jsem uvedl, že pravým dědictvím Velkého jubilea je prožitek intenzivnějšího setkání s Kristem. Z mnohých aspektů tohoto setkání bych dnes rád zvolil k úvaze *svátost smíření*: aspekt, který byl ostatně i středem jubilejního roku, také proto, že je vnitřně spjat s darem odpuštění.

Jsem si jist, že i vy jste s ním učinili zkušenost v místních církvích. Zde v Římě byl značný počet lidí přistupujících k svá-

tosti smíření nepochybně *jedním z nejviditelnějších fenoménů jubilea*. Byli jím překvapeni i laičtí pozorovatelé. Zpovědnice v chrámu Svatého Petra i v dalších bazilikách byly téměř „obleženy“ poutníky, kterým často nezbývalo než stát dlouhé fronty, v nichž trpělivě čekali, až na ně přijde řada. Zvláště významný pak byl zájem o svátost smíření ze strany mládeže během nádherného týdne jejich jubilea.

5. Dobře víte, že v posledních desetiletích tato svátost z různých důvodů procházela *určitou krizí*. Právě proto byla roku 1984 uspořádána synoda, jejíž závěry byly shrnuty v posynodní apoštolské exhortaci *Reconciliatio et paenitentia*.

Bylo by naivní se domnívat, že zvýšení počtu svátostí smíření v jubilejním roce samo o sobě znamená obrácení dosavadní tendence. Jde však každopádně o povzbudivé znamení. Vede nás k poznání, že *dočasné krize nemohou smazat hluboké potřeby lidského ducha*, na něž odpovídá Boží plán spásy. Tento signál jubilea je třeba přijmout jako znamení shůry a učinit jej důvodem nové odhodlanosti k předkládání této svátosti, jejího významu a praktikování.

6. Nechci se však zabývat jen problematikou pastorage. Zelený čtvrtek, mimořádný den našeho povolání, nás vybízí především k úvaze nad naším „bytím“, zejména nad naší cestou ke svatosti. Právě odsud pak pramení i naše apoštolské úsilí.

Díváme-li se na Krista při poslední večeři, kdy se pro nás stává „lámaným chlebem“, kdy se v pokorné službě sklání k nohám apoštolů, nemůžeme nezakusit spolu s Petrem *týž pocit nehodnosti tváří v tvář velikosti přijatého daru*: „Nohy mi umývat nebudeš!“ (*Jan 13,8*) Petr nejednal správně, když Kristovo gesto odmítal. Měl však pravdu v tom, když se ho necítil hoden. Je důležité, abychom v tento mimořádný den lásky *pocítili milost kněžství jako hojnost milosrdenství*.

Projevem milosrdenství je naše naprostá nezaslouženost, s kterou si nás Bůh vyvolil: „Ne vy jste si vyvolili mne, ale já jsem vyvolil vás“ (*Jan 15,16*).

Projevem milosrdenství je shovívavost, s níž nás povolává, abychom jednali jako jeho zástupci, přestože zná naši hříšnost.

Projevem milosrdenství je odpuštění, které nám nikdy neodmítne, jako je neodmítl Petrovi poté, co Ježíše zapřel. I pro nás platí slova: „Bude v nebi větší radost nad jedním hříšníkem, který se obrátí, než nad devětadesáti spravedlivými, kteří obrácení nepotřebují“ (*Lk 15,7*).

7. Objevme tedy znovu své povolání jako „tajemství milosrdenství“. Evangelium ukazuje, že právě v tomto duchovním postoji bylo Petrovi svěřeno jeho mimořádné poslání. Petrova paradigmatická zkušenost je vzorem pro všechny, kdo v různých stupních svátosti kněžství přijali tento apoštolský úkol.

Před očima se mi promítá scéna *zázračného rybolovu*, jak ji líčí Lukášovo evangelium (5,1–11). Ježíš žádá od Petra, aby důvěřoval jeho slovu a vybízí jej, aby odrazil od břehu a znovu rozhodil síť k rybolovu. Z lidského hlediska je jeho požadavek zarážející: jak je možné mu věřit po bezesné a únavné noci, kterou Petr strávil zcela bezvýsledným rozhazováním a vytahováním sítí? Když se o to však pokusí znovu, „na Ježíšovo slovo“, všechno je jinak. Ryb je tolik, že trhají síť. Slovo odhaluje svou moc. Vyvolává úžas, ale i bázeň a rozechvění, jako když nás náhle zasáhne proud intenzivního světla a odkryje veškerou naši omezenost. Petr zvolá: „Pane, odejdi ode mne: jsem člověk hříšný!“ (*Lk 5,8*). Téměř však ani nedokončí své vyznání, když se mu Mistrovo milosrdenství stává počátkem nového života: „Neboj se! Od nynějška budeš lovit lidi.“ (*tamtéž, 5,10*). „Člověk hříšný“ se stává služebníkem milosrdenství. Ten, který lovil ryby, se stává „rybářem lidí“!

8. Je to velké tajemství, drazí kněží: *Kristus neměl strach vybrat si své služebníky mezi hříšníky*. Není právě toto naše zkušenost? Je to znovu Petr, který si to ještě silněji uvědomí v působivém rozhovoru s Ježíšem po jeho zmrtvýchvstání. Mistr, dříve než mu svěří pastýřský úřad, ho uvádí do rozpaků otázkou: „Šimone, synu Janův, miluješ mě více než ti zde?“ (*Jan 21,15*). Ptá se člověka, který jej před několika dny dokonce třikrát zapřel. Pokorný tón Petrovy odpovědi je pochopitelný: „Pane, ty víš všechno – ty víš, že tě miluji!“ (*tamtéž 17*). Právě na základě této lásky, která si je vědoma své křehkosti, lásky vyznané s rozechvěním a důvěrou současně, je Petrovi svěřena služba: „Pas mé beránky“, „pas moje ovce“ (*tamtéž 15.16.17*). Na základě této lásky posilované ohněm Letnic může Petr vykonávat přijatou službu.

9. Nerodí se snad i *Pavlovo povolání* ve zkušenosti milosrdenství? Nikdo nepocíťoval nezaslouženost Kristovy volby tak jako on. Nikdy jej v hloubi duše nepřestala pálit minulost tvrdošíjného pronásledovatele církve: „Já jsem nejnepatrnější z apoštolů; nejsem ani hoden, abych se apoštolem nazýval, protože jsem pronásledoval Boží církve“ (*1 Kor 19,9*). Přesto však tato vzpomínka jeho horlivost zdaleka neumenšuje, naopak Pavlovi ‚dává křídla‘. Čím více jsme byli zahrnuti milosrdenstvím, o to více cítíme potřebu o něm svědčit a šířit je dál. „Hlas“, který zastihne Pavla na cestě do Damašku, jej uvádí k jádru evangelia a dává mu je odhalit jako milosrdnou lásku Otce, který v Kristu se sebou smířuje celý svět. Na tomto základě Pavel také pochopí *apoštolskou službu jako službu smíření*: „A všechno to pochází od Boha; on nás smířil se sebou skrze Krista a svěřil nám službu, abychom hlásali toto usmíření. Vždyť Bůh pro Kristovy zásluhy smířil svět se sebou, lidem už nepřičítá jejich poklesky a nás pověřil kázáním o tomto usmíření“ (*2 Kor 5,18–19*).

10. Drazí kněží, Petrovo a Pavlovo svědectví obsahuje cenný odkaz. Vybízí nás totiž, abychom *žili dar kněžské služby s pocitem*

nesmírné vděčnosti. Nic jsme si nezasloužili, všechno je milost! Zkušenost obou apoštolů nás současně vede k tomu, abychom se zcela odevzdali Božímu milosrdenství, abychom mu s upřímnou lítostí odevzdali své slabosti a opět se vydali s jeho milostí na cestu svatosti. V *Novo millennio ineunte* jsem poukázal na snahu o svatost jako na první bod pastoračního „programu“. Snaha o svatost je hlavní snahou všech věřících, oč více jí tedy musí být pro nás (srov. *Novo millennio ineunte* 30–31)!

Proto je důležité, abychom svátost smíření znovu objevili jako *hlavní nástroj našeho posvěcení*. Když žádáme spolubratra kněze, aby nám udělil rozhřešení stejně, jako je tolikrát udělujeme našim věřícím, prožíváme velkou a útěchyplnou pravdu: totiž že dříve než služebníci, jsme příslušníky jediného lidu, lidu „spasených“. To, co říkal Augustin o své biskupské úloze, platí i pro kněžskou službu: „Jestliže být pro vás mi nahání strach, být s vámi je mi útěchou. Pro vás jsem biskupem, s vámi jsem křesťanem... První věc přináší nebezpečí, zatímco druhá přináší spásu“ (srov. *Discorsi* 340,1). Je krásné, že můžeme vyznávat své hříchy a slyšet slova, která nás jako balzám zaplavují milosrdenstvím a opět nás uvádějí na cestu. Jen ten, kdo pocítil něhu Otcova objetí, kterou popisuje evangelium v podobenství o marnotratném synu – „objal ho a políbil“ (*Lk* 15,20) – může předat ostatním tutéž vřelost, když se z příjemce odpuštění stává jeho služebníkem.

11. Prosme tedy Krista, aby nám v tento svatý den pomohl znovuobjevit v plnosti krásu této svátosti *pro nás samotné*. Nepomohl ji snad Petrovi objevit sám Ježíš? „Jestliže tě neumyji, nebudeš mít se mnou podíl“ (*Jan* 13,8). Ježíš tu samozřejmě nehovořil přímo o svátosti smíření, ale určitým způsobem ji připomínal a poukázal na proces očištění, které zahájí jeho vykupitelská smrt a svátostná ekonomie je bude zprostředkovávat lidem v průběhu staletí.

Drazí kněží, přistupujme vytrvale k této svátosti, aby Pán mohl neustále očišťovat naše srdce a činit nás méně nehodné těch tajemství, která dnes slavíme. Protože jsme povoláni představovat tvář Dobrého pastýře, a mít tedy Kristovo srdce, musíme se více než kdo jiný ztotožnit s žalmistovým voláním: „Stvoř mi čisté srdce, Bože, obnov ve mně ducha vytrvalosti“ (Ž 51,12). Svátost smíření, nezbytná součást života každého křesťana, je také *oporou, ukazatelem směru a lékem v životě kněze*.

12. Kněz, který plně prožívá radostnou zkušenost svátostného smíření, pak zcela přirozeně opakuje bratřím Pavlova slova: „Jsme Kristovi vyslanci, jako by skrze nás napomínal Bůh. Kristovým jménem vyzýváme: Smiřte se s Bohem!“ (2 Kor 5,20).

Jestliže krize svátosti smíření, o níž jsem se zmínil, závisí na řadě faktorů – počínaje otupeným pojetím hříchu až k oslabenému vnímání svátostné ekonomie, skrze kterou nám Bůh přináší spásu – musíme asi přiznat, že tuto svátost někdy poškozují i *určité povadnutí naší horlivosti nebo naší ochoty* při výkonu této náročné a delikátní služby.

Je však více než kdy jindy zapotřebí, aby Boží lid tuto svátost znovu objevil. Je třeba pevně a s přesvědčením prohlásit, že svátost smíření je *hlavní cestou* k dosažení odpuštění a prominutí těžkých hříchů spáchaných po křtu. Je zapotřebí slavit svátost smíření *v rámci liturgických forem* co možná nejlépe, aby si uchovala plnou podobu oslavy Božího milosrdenství.

13. Důvěru v možnost posílení této svátosti nám vrací nejen *naléhavá potřeba spirituality*, která se, třebaže uprostřed mnoha protikladných tendencí, objevuje v mnoha sociálních prostředích, ale také *živá potřeba osobního setkání* rodící se u mnoha lidí jako reakce na anonymní společnost zaměřenou na masy, jenž často odsuzuje člověka i v hustém předivu funkčních vztahů k vnitřní osamělosti. Svátost smíření samozřejmě nelze směšovat s posky-

tování opory nebo s psychoterapií. Nesmíme však ani podceňovat skutečnost, že dobře prožitá svátost smíření sehrává nepochybně také „zlidšťující“ úlohu, která se výborně snoubí s její primární hodnotou spočívající ve smíření s Bohem a církví.

Je důležité, aby i v tomto směru služebník udělující svátost svůj úkol dobře vykonával. Jeho schopnost člověka přijímat, naslouchat mu, vést dialog, jeho ochota, které se nikdy nezpronevěří, jsou základními prvky díky nimž se služba smíření může projevit v celé své hodnotě. Věrné, nikdy ne vyhýbavé zvěstování radikálních požadavků Božího slova musí být vždy spojeno s velkým porozuměním a citem, po vzoru Ježíšova přístupu k hříšníkům.

14. Dále je třeba dávat potřebný význam umístění svátosti v rámci liturgie. *Svátost smíření je začleněna do logiky společenství, které je základním rysem církve.* Hřích nelze pochopit v jeho hloubce, jestliže je chápán jen ze „soukromého“ hlediska a opomíjí skutečnost, že se nevyhnutně dotýká celého společenství a snižuje jeho úroveň svatosti. Nabídka odpuštění tedy o to více vyjadřuje tajemství nadpřirozené solidarity, jejíž svátostná logika se zakládá na hluboké jednotě, která existuje mezi Kristem – hlavou církve – a jejími údě.

Je velmi důležité nově objevovat tento „společenský“ aspekt svátosti smíření i prostřednictvím *kajících bohoslužeb*, které jsou zakončeny individuálním vyznáním a odpuštěním hříchů. Věřící tak mohou lépe vnímat dvojitý rozměr smíření a hlouběji usilují o to, aby svou cestu pokání prožívali v celém jejím obnovujícím bohatství.

15. Zásadním problémem pak zůstává *katecheze o významu morálky a o hříchu*, která vede k jasnějšímu vědomí radicality evangelních požadavků. Bohužel se zde projevuje minimalistická tendence, která svátosti smíření nedovoluje přinášet všechny plody, tolik žádoucí. Mnozí věřící *neměří hřích podle evangelia, ale*

podle „obecného přesvědčení“, podle sociologické „normálnosti“, která člověku namlouvá, že nenese zvláštní zodpovědnost za věci, které „dělají všichni“, o to více jsou-li z občanského hlediska legalizované.

Evangelizace třetího tisíciletí musí počítat s naléhavým požadavkem, že evangelní poselství je třeba představovat živě, uceleně a v jeho náročnosti. Opravdové křesťanství není možné zredukovat na průměrnou snahu o slušnost podle sociologických kritérií; křesťanství musí doopravdy směřovat ke svatosti. Je třeba si s novým nadšením přečíst V. kapitolu *Lumen gentium*, která hovoří o univerzálním povolání ke svatosti. Být křesťanem znamená přijmout „dar“ posvěcující milosti, který se nutně proměňuje v „úsilí“ odpovídat na tuto milost v každodenním životě. Ne náhodou jsem se v těchto letech snažil podporovat uznání svatosti v co nejširším měřítku ve všech prostředích, v nichž se svatost projevila, aby každý křesťan mohl mít před očima mnohé vzory svatosti a aby všichni měli na mysli, že jsou k tomuto cíli osobně povoláni.

16. Pokračujme tedy dál, drazí bratři kněží, v radosti z naší služby, s vědomím, že s námi kráčí ten, který nás povolal a který nás neopustí. Jistota jeho přítomnosti ať je nám oporou a útěchou.

Na Zelený čtvrtek cítíme tuto jeho přítomnost ještě silněji, kdy s dojetím rozjímáme o hodině, v níž nám Ježíš ve večeřadle daroval sám sebe ve znamení chleba a vína, čímž svátostně předjal tajemství kříže. Vloni jsem touto dobou navštívil Svatou zemi a psal vám přímo z večeřadla. Jak bych mohl zapomenout na tak silnou chvíli? Dnes ji v duchu prožívám znovu, ne bez zármutku nad trýznivou situací, v níž se Kristova zem nachází.

Naše duchovní setkání o Zeleném čtvrtku probíhá znovu tam, ve večeřadle, kdy v katedrálách celého světa, shromáždění kolem biskupů, prožíváme tajemství Kristova těla a krve a s vděčností si připomínáme původ našeho kněžství.

S radostí nad nesmírným darem, který jsme společně obdrželi, vás všechny objímám a uděluji vám požehnání.

Ve Vatikánu 25. března, o čtvrté neděli postní roku 2001, v dvacátém třetím roce pontifikátu.

Joannes Paulus II